

Υποκείμενο νόσημα ενός επικείμενου θανάτου...

του Πανεπιστημιακού Χρίστου Στεργ. Μπελλέ

Σαν σύγχρονοι Έλληνες, έχουμε κάποια σύνδρομα – αταβιστικά και μη – που χαρακτηρίζουν το ψυχοκοινωνικό ανάδελφο γράφημά μας. Απαριθμώ σαν σπουδαιότερα: **Το σύνδρομο του Κάιν**, οι αμέτρητοι καθημερνοί ελληνοελληνικοί πόλεμοι καταμαρτυρούν την αδελφοκτόνο διάθεσή μας. **Το σύνδρομο του Τιτανικού**, «ιλαρώς διαπλέομεν ωκεανόν», ακόμη και «των οικιών ημών πιμπραμένων, ημείς άδομεν». **Το σύνδρομο του επιμηθέα**, όλα την τελευταία στιγμή, όλα όταν φτάσουμε στο «αμήν» με τον εχθρό «ante portas». **Το σύνδρομο του νεόπλουτου**, καθώς πουλάμε φουστάνελα, τσαρούχια, για να αποκοπούμε από τις «παρακατιανές» ρίζες μας ή πληρώνουμε την ευρωλαγνεία μας με υψηλές δόσεις χατζιαβατισμού (Ολυμπιάδα). **Το σύνδρομο του κομματισμού**, δυσπλασία που ακυρώνει την κοινωνία πολιτών και ευλογεί πελατειακές σχέσεις, δούναι-λαβείν, μεταξύ λαού και πολιτικών.

Η πατρίδα μας για λόγους, κύρια, ιστορικοπολιτικούς, παρά το βαθμό ανάπτυξης στο βιοτικό επίπεδο, δε συγκαταλέγεται στη χορεία των μεταβιομηχανικών κοινωνιών – σχετικά με την πρόοδο σε βιομηχανία, τεχνολογία – αλλά σε κείνη της λεγόμενης «Καπιταλιστικής Περιφέρειας». Η αστική τάξη, στην πλειοψηφία της, διαμορφώθηκε σε **μεσολαβητική-μεταπρατική** και όχι **παραγωγική-επιχειρηματική**. Μια γενικευμένη αντιπαραγωγική, παρασιτική νοοτροπία, φαίνεται να κακοφορμίζει σε εθνική φάουσα. Οι βασικοί «εξωγενείς» πυλώνες της οικονομίας – εμπόριο, ναυτιλία, τουρισμός, μετανάστευση – δεν οδηγούν σε στιβαρή, αυτόνομη, παραγωγική ανάπτυξη. Η πλειοψηφία των Ελλήνων βιομηχάνων χαρακτηρίζεται, κατά τον Alexander,⁽⁵⁾ από μια «εμπορική επιχειρηματικότητα», έχοντας την τάση να ασχολείται περισσότερο με δραστηριότητες πωλήσεων παρά με προβλήματα παραγωγής και διοίκησης.⁽⁶⁾ Υπολείπεται η νοοτροπία του «καινοτόμου επιχειρηματία», ο οποίος χρησιμοποιώντας έγκαιρα τις τεχνολογικές ανακαλύψεις, αναλαμβάνει κινδύνους, αναδιοργανώνει συνεχώς την επιχείρησή του και παράγει νέα προϊόντα και τεχνικές προώθησής τους.⁽⁷⁾ Θα μιλούσαμε για μια «ανάδελφη» μορφή καπιταλισμού: τον «ελληνικό καπιταλισμό». Η εικονική οικονομία του χρηματιστηρίου, στις μέρες μας, ένα ακόμα κομμάτι του σπασμένου καθρέφτη...

Πώς, αλήθεια, τούτη η δυσπλασία μεταλλάχθηκε σε φαγέδαινα παρασιτική που απειλεί εθνική ανεξαρτησία, κυριαρχία, ύπαρξη; Ο λόγος στις ιστορικές ειδήσεις: οι εμπορευματικές σχέσεις στη Δυτική Ευρώπη αναπτύσσονται από το 17^ο αιώνα εγγίζοντας σταδιακά και περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έλληνες, Αρμένιοι, Εβραίοι μονοπωλούν τις εμπορικο-χρηματιστηριακές συναλλαγές στα μεγάλα κέντρα Κωνσταντινούπολης, Θεσσαλονίκης, Σμύρνης. Παρά την όποια οικονομική πρόοδο στις τουρκοκρατούμενες περιοχές που κυριαρχούσαν Έλληνες, οι αρχαϊκές, έωλες οικονομικές δομές του οθωμανικού συστήματος αποτελούν τροχοπέδη στην περαιτέρω ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων.⁽¹⁾ Μοιραία, η ελληνική αστική τάξη καταγίνεται με εμπόριο και μεταφορές. **Η απαρχή του μόνιμου μεταπρατικού χαρακτήρα της**, αποτελεί γεγονός. Το «επιχειρηματικό κλίμα», παράλληλα, ασφυκτιά στον ελλαδικό χώρο και το ελληνικό εμπορικό κεφάλαιο «μεταναστεύει» σε πόλεις εκτός των τειχών της οθωμανικής επικράτειας (Βενετία, Τεργέστη, Βιέννη, Βουκουρέστι, Οδησσό).⁽²⁾

Για το σύνολο, σχεδόν, του πολιτικού κόσμου από Τρικούπη, Βενιζέλο μέχρι Καραμανλή και Παπανδρέου «η ιδεολογία της εκβιομηχάνισης» έχει μια μόνιμη,

περίοπτη θέση στην ημερήσια διάταξη. Θεωρούνταν προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ, για την οικονομική ανάπτυξη και ανεξαρτησία της χώρας. Η μόνη διαφωνία το ποσοστό μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας.⁽³⁾ Από κανένα δόκιμο ερευνητή δεν πρέπει να διαλανθάνει η περιρρέουσα ατμόσφαιρα της περιόδου 1830-1974, με την Ελλάδα να στιγματίζεται από αλλαγές συνόρων, πληθυσμών (υπερδιπλασιασμός έκτασης, πληθυσμού), καθεστώτων, από πολεμικές συρράξεις, πραξικοπήματα, δικτατορίες, εμφύλιους και επεμβάσεις των «Μεγάλων». Τούτο το γεγονός εξηγεί, εν μέρει, τον επιθετικό «**αναπτυξιακό κρατισμό**» που η ελληνική οικονομία γνώρισε την παραπάνω περίοδο.⁽⁴⁾ Η ανάγκη διαχείρισης, τόσο των εθνικών, όσο και των οικονομικών κρίσεων, ερμηνεύει, τον παραδοσιακό ασφυκτικό εναγκαλισμό κράτους- οικονομίας και τον αναγάγει σε μόνιμο εθνικό χαρακτηριστικό. Οι συνέπειες γνωστές, νωπές: υπερβολική δασμολογική προστασία μέχρι το 1981, δεκάδες αναπτυξιακοί νόμοι παροχής κινήτρων, αθρόα χρηματοδότηση με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους από κρατικές τράπεζες, μέχρι και ποικιλώνυμες «πτωχεύσεις» επιχειρήσεων για πλουτισμό των επιχειρηματιών.

Στο ίδιο μήκος κύματος και οι ελληνικοί χρηματοπιστωτικοί θεσμοί – Ιονική Τράπεζα (1837) και ΕΤΕ (1841) – αντί να στηρίξουν εξ αρχής την ιδιωτική πρωτοβουλία χρηματοδοτώντας επενδύσεις σε πρωτογενή, δευτερογενή τομέα, όπως συνέβαινε σε Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία την ίδια περίοδο, παρέμειναν δέσμοι των πολιτικο-οικονομικών συγκυριών. Η μακρόχρονη εμπλοκή της ΕΤΕ σε παραδοσιακές κρατικές δραστηριότητες μέχρι το 1928, η ανυπαρξία ιδιωτικής αγροτικής πίστης, ακόμα και ο ατελέσφορος, μέχρι πρόσφατα, ρόλος των ξένων τραπεζών στην προσέλκυση ξένων επενδυτών, αδιάψευστα μαρτυρούν το ιστορικά εξαρτημένο μονοπάτι της ελληνικής οικονομίας.

«Για τους άλλους», κατά τον καθηγητή Γιώργο Παγουλάτο, « η κρίση του 2009 ήταν αποτέλεσμα αποτυχίας των τάχα αυτορυθμιζόμενων αγορών. Για μάς είναι το επιστέγασμα χρεοκοπίας ενός **πολιτικά εκπορνευμένου κράτους**». Εικόνα και ομοίωσή του εμείς, θα έλεγα, συμφωνώντας με τον ξιφήρη, αιθαλή Κώστα Τσόκλη: «Ένα πράγμα που έχω πολλές φορές πει και δεν έχουν κατανοήσει οι ενδιαφερόμενοι είναι ότι αυτό που έχει καταστραφεί είναι ο άνθρωπος-Έλληνας. Το θέμα για την Ελλάδα είναι πολιτισμικό, δεν είναι οικονομικό. **Οι άνθρωποι είναι χαλασμένοι**. Και χαλασμένοι άνθρωποι, χαλασμένα πράγματα θα κάνουν. Ας λυπηθούμε τις εξαιρέσεις». Η Ιστορία και τα όνειρα, συχνά, πορεύονται με ειρωνεία και ανείπωτη εκδίκηση μαζί. Έτσι, καταπώς τραγικά προτρεπτικά κελεύει απ' τις κοιλάδες της αιωνιότητας ο μεγάλος μας ποιητής: «την οργή των νεκρών να φοβάσαι και των βράχων τ' αγάλματα»...

Ανάλογα προσαρμόστηκαν συνδικαλιστικοί και συνεταιριστικοί θεσμοί, μεταξύ του άμεσου κρατικού ελέγχου και του σχετικά αδύναμου ιδιωτικού βιομηχανικού κεφαλαίου.

Η τελευταία κυβέρνηση του τέως Πρωθυπουργού - και νυν αρθρογράφου σχολιαστή - Κώστα Σημίτη (οι αναλύσεις in vitro του πήγαιναν καλύτερα από τα μπαλκόνια και τις πλατείες) όπως και οι κυβερνήσεις του Κώστα Καραμανλή – του επωνομαζόμενου και Μικρού – υπήρξαν η κορυφή του παγόβουνου. Τα λόγια είναι περιττά, βιώνουμε. Ένα τσιγάρο δρόμο παρακεί – προειδοποιεί η Σοφία Σακοράφα – μας περιμένει Αποκάλυψη: «κοιλοπονά η Ιστορία, τέρατα ή αγγέλους θα γεννήσει»...